

Afrikanska kulturer – i Afrika, i världen, i Sverige

Lär- och lektionsmaterial för gymnasieskolan

Fall 7 – Tema: Diaspora. Afrikansk kultur utanför Afrika – Yoruba

**VÄRLDSKULTUR
MUSEERNA** **ETNOGRAFISKA**

Tema: Diaspora. Afrikansk kultur utanför Afrika – Yoruba

Instruktion: Arbeta i grupp. Dela upp uppgifterna och frågorna mellan er. Redovisa muntligt för resten av klassen under 5 till 10 minuter kring vad ni kommit fram till utifrån frågorna och uppgifterna nedan:

1. Basfakta om landet och folket

Använd valfri källa som internet eller forskningslitteratur på bibliotek för att få fram information om geografiskt läge, befolkning, huvudstad, politik/styre och språk.

2. Afrosvenskar som härstammar från fallets land/folk

Använd valfri källa för information om hur många svenskar som härstammar från fallets land/folk.

3. Vad berättar källorna om fallets tema?

A. Museiföremål som finns i utställningen Magasinet?

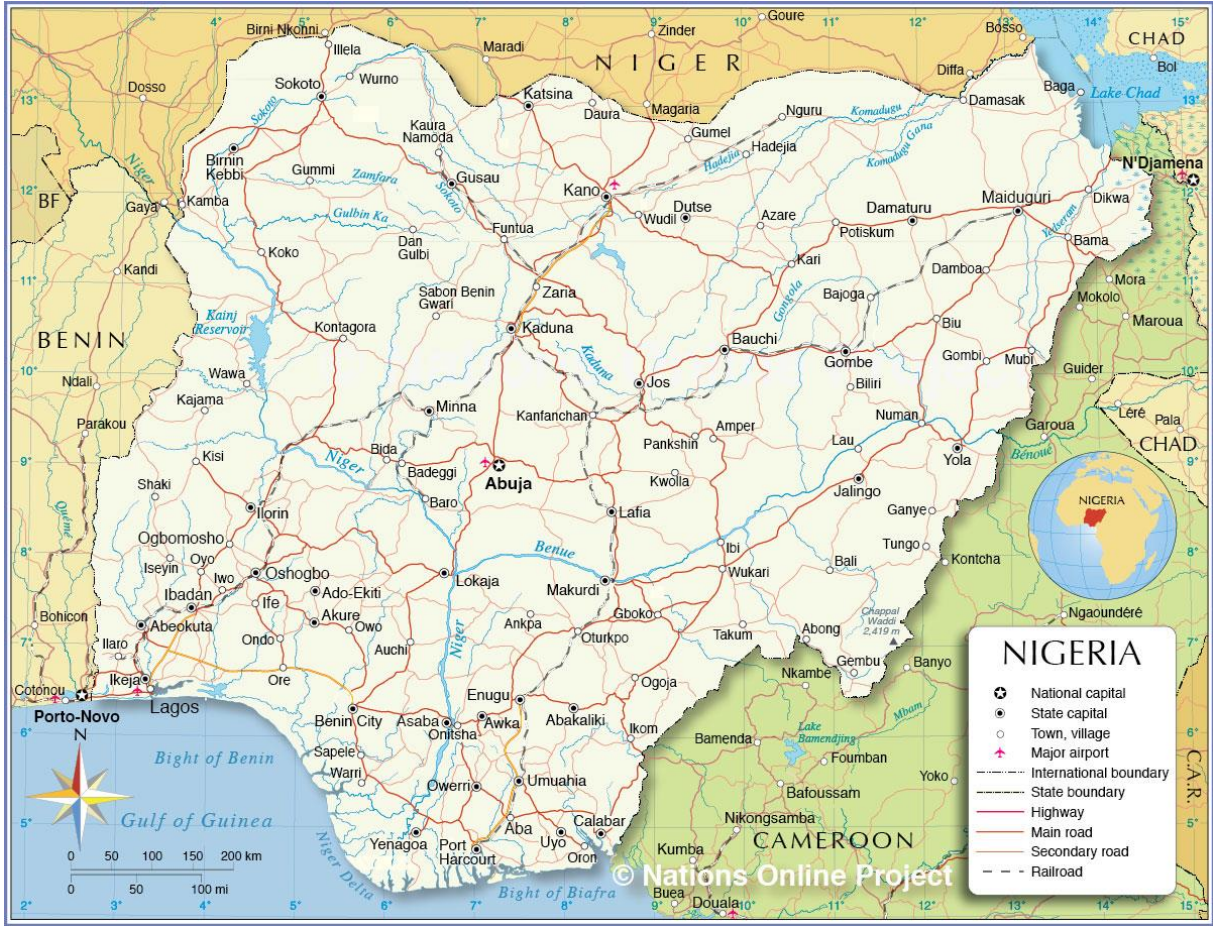
B. Övrigt föremål?

C. Bilder? Historisk bild från Världskulturmuseerna och nutida bild?

D. Texter? Vetenskaplig text från Världskulturmuseerna och nyhetsartikel?

E. Populärkulturellt inslag?

Tips! Använd dokumentets källor, kartor och bilder under er redovisning. Svara på frågor som: Vad visar föremålen, hur har de använts och av vem/vilka? Vad berättar och visar bilderna, texterna och de populärkulturella inslagen? Fokusera på vad som är aktuellt idag kring fallets tema och på vilket sätt detta är det. För vissa källor finns mer information än andra. Fundera och spekulera om informationen är knapphändig. Försök koppla samman källorna för att skapa en större förståelse. Vad har de med varandra att göra? Hur hör de ihop? Sammanfatta avslutningsvis vad ni kommit fram till och vad ni har lärt er!

A. Museiföremål som finns i utställningen Magasinet

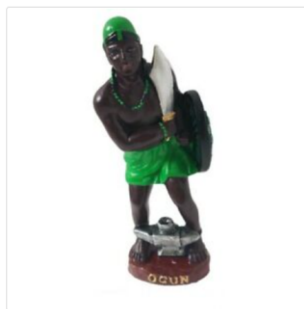
1990.12.3

Använd appen "Magasinet" som visar en digital version av utställningen Magasinet. Museiföremålet och tillhörande information hittas vid montervägg P.

<http://magasinet.etnografiskamuseet.se/>

B. Övrigt föremål

5" Orisha Ogun Staty Santeria Yoruba Lucumi 7 Afrikanska Makt Guerrero

Tillstånd: Ny

Kvantitet: Mer än 10 tillgängliga / **42 sålda**

Pris: **US \$12.00**

Approximately 111,83 SEK

[Köp det nu](#)

[Lägg till i vagnen](#)

[Lägg till i bevakningslistan](#)

42
Såld

72
Watchers

Handla med tillförsikt

Högst rankade plus
Betrodd säljare, snabb frakt och enkel retur.
[Lära sig mer](#)

eBay pengarna tillbaka garanti
Få varan du beställde eller få tillbaka dina pengar.
[Lära sig mer](#)

Information om säljare

[statuary_company](#) (10818)

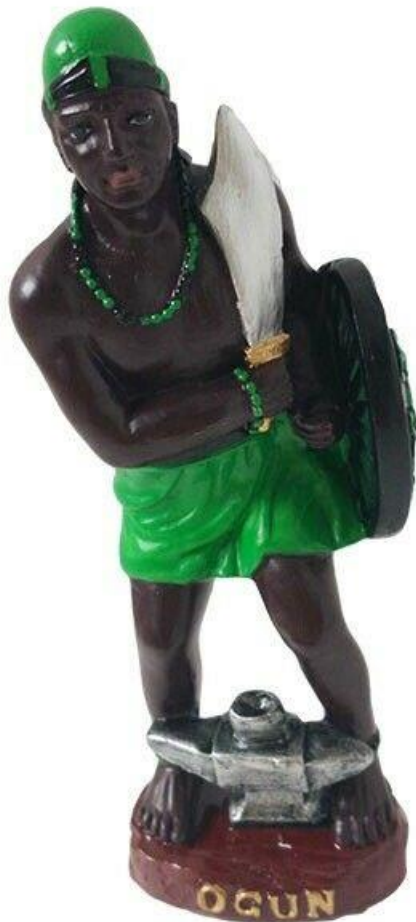
99% Positiv feedback

[Spara den här säljaren](#)

[Kontakta säljare](#)

[Besök butik](#)

[Se andra objekt](#)

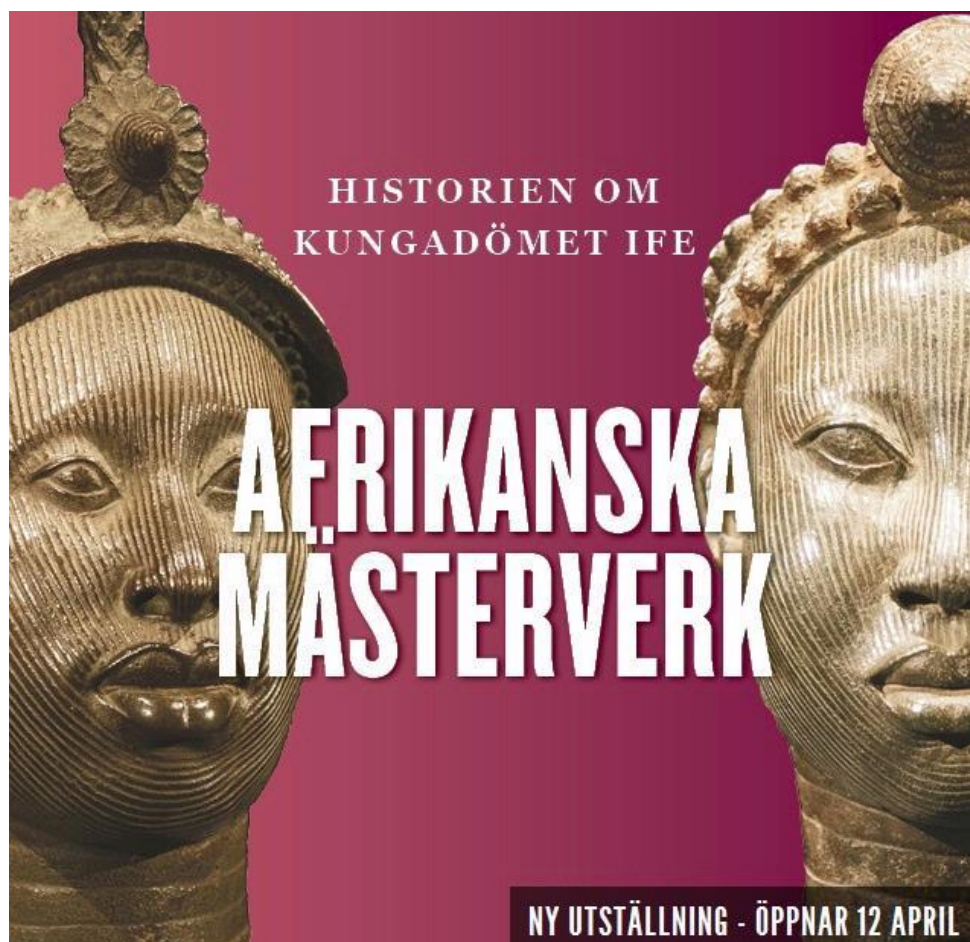
C. Bild – Historisk bild från Världskulturmuseerna

C. Bild – Nutida bild

D. Text – Vetenskaplig text från Världskulturmuseerna

Uppdaterat utdrag ur utställningstext utställningen Afrikanska Mästerverk i Bergrummet den 7 september 2013 till 23 februari 2014 samt på Världskulturmuseet den 12 april – 30 november 2014

Detta är den första utställningen som fokuserar på konsten från Yorubafolket i staden Ife i nuvarande Nigeria och berättar historien om kungadömet som var ett tidigt kosmopolitiskt maktcentrum i Västafrika. I metall, sten och terrakotta skapade konstnärerna i Ife skulpturer och andra rituella föremål som har skänkt regionen en plats i världens konsthistoria. Under 1300-talet tillverkades de allra viktigaste verken i form av huvuden av kopparlegeringar. Föremål av koppar, "det röda guldet", betraktades som extremt värdefulla och var endast förbehållna kungligheter. Totalt finns 19 kända sådana här huvuden i världen, tio av dessa kan du se på Världskulturmuseet. Totalt visas över 100 verk från 1100- till 1500-talet.

TEXT 1 del 2

Yorubas härskare och gudar skildras i berättelser och hyllas i konstverk. De är också centrala i kulturens historia och religiösa tro. Det finns flera versioner av yorubas skapelsemyt, men alla beskriver hur skaparen, Olodumare, instruerade en av gudarna (*orisa/orisha*) att gå från andevärlden (*orun*) till den levande världen (*aye*) för att etablera en civilisation. Några versioner identifierar denna orisa som Obatala, konstnärsguden som formade människor i lera. Andra omnämner hans bror, Oduduwa, som tog över efter att Obatala druckit palmvin, börjat skapa ovanliga människor – såsom albinos, puckelryggiga och dvärgar – och slutligen somnat mitt i arbetet.

Yorubas skapelseberättelse utspelar sig i Ife vid en tid då världen var ett blött träsk. En orisa klättrade ned på en järnkedja med ett snigelskal fyllt med jord, en fågel med fem tår och en kameleont. Orisan höll sedan jord från snäckan på vattnet, fågeln bredde ut jorden för att skapa mark och kameleonten testade dess fasthet. Därefter kom andra orisas för att upprätta samhällen. De spred så småningom ut sig för att bilda flera kungariket, vars härskare spårar sitt ursprung till Ife. Dessa legender om Ifes uppkomst – vilka skildras i berättelser, religiösa seder och konstverk - fortsätter att spela en roll i yoruba-folkets liv och hjälper till att förklara konstens betydelse i det forntida livet.

Orisagudarna är många till antalet och har traditionellt olika områden och utövningar som de styr över. Förutom Obatala och Oduduwa kan nämnas:

Esu (Eshu) – korsvägar, dualism, oordning, inledningar.

Ifa (Orunmila) – visdom, lag, ordning, harmoni.

Olokun – havet.

Yemaja – modersgudinna, kvinnor.

Ogun – järn, smide, eld, jordbruk, krig.

Sango (Shango) – åska, blixtrar.

Oya – vind, fertilitet, floden Niger, magi.

Osun – kärlek, skönhet, välstånd.

Damballah (Dambala, Damballa) – gudomligheten som ofta porträtteras som en vit orm och som ses som den himmelske fadern, skaparen av andra andar eller det första väsen som skapades.

I dag är Ife en livfull universitetsstad. Dess härskande dynasti är ännu obruten, vilket gör den till en av världens äldsta regerande monarkier. Den nuvarande kungen, Oonin, är Oba Okunade Sijuwade, känd som Ooni Olubuse II. Han är den femtionde Oonin och har regerat sedan 1980. Hans föregångare, Oba Adesoji Aderemi, Ooni Atobatele, regerade mellan 1930-1980. Ooni Atobatele var djupt intresserad av Ifes historia och uppmuntrade till studier och arkeologiska undersökningar av staden. Många av föremålen i denna utställning hittades under hans välde.

TEXT 3: PÅ PODIUM SOM VISAR STENSKULPTURER

HELIGA STENARBETEN

Skogsgläntor och stadstempel har alltid varit de främsta platserna för ritualer i Ife. I skogsgläntornas naturmiljö föreställer stensculpturna kungar, krigare, drottningar, helare, jägare, präster och hovtjänare, vilka blivit gudar och gudinnor.

Den stora variationen i stenföremålens stil tyder på att de kan ha tillverkats under en lång tidsperiod. Vissa former, såsom ämbetsstavar, sköldar eller svärd, är minimala och monolitiska. Forskare tror att dessa enklare föremål hör till de tidigaste av yorubas konstformer och daterar tillbaka till mellan år 800 - 1000, då Ife växte dramatiskt som urbant centrum. Andra, mer komplexa, stensculpturna avbildar realistiska djur- och människogestalter och rituella eller praktiska föremål, såsom kungliga pallar eller kärl.

Ifes stensculpturna knyts även till den tidiga järnarbetsindustrin. De järnstift som satts in i några föremål, bland annat i håret på Idena-statyn, tyder på en koppling med Ogun, yoruba-folkets järngud. Ore, namnet på den heliga glänta i Ife där många stensculpturna hittats, inklusive de flesta som visas här, är också namnet på den inhemske jägargud som fanns i Ife före yoruba-folket. Enligt yoruba-folkets tro är Ogun och Ore, gudarna av järn och jakt, sammanlänkade.

1119-1027

Uppdaterat utdrag ur utställningstext Kreol – Etnografiska museet

Utställningen visar föremål från kreolska kulturer i Karibien och norra Sydamerika.

Kreol och religion

På altaret visar vi föremål från några av de religioner med rötter i Väst- och Centralafrika som utövas i Karibien, Sydamerika och södra USA. De kreolska religionerna har sina egna traditioner, ceremonier och historia men också likheter. De mest kända är Candomblé (Brasilien), Vodou (Haiti) och Santería (Kuba) men det finns många fler. Några av dem har en lång obruten tradition medan andra uppstått under 1900-talet som till exempel Rastafari från Jamaica.

När de förslavade afrikanerna anlände till Amerika hade de inga religiösa föremål med sig. Men minnen av ceremonier och kosmologi följde med människorna och mötte ibland religiösa ritualer och världsbilder hos de amerikanska ursprungsfolken. Religionerna utövades länge i hemlighet och var ofta en stor del av motståndet mot de vita herrarna. På Haiti var vodousällskapen en drivande kraft i kampen som ledde till självständighet. Danserna, sångerna och kontakten med gudarna blev för många en lindring i en vardag präglad av hårt arbete, fattigdom och övergrepp. Trots den påtvingade kristendomen levde de afrikanska och indianska gudarna och gudinnorna vidare under kristen täckmantel, ofta i gestalt av katolska helgon.

Gemensamma drag i de kreolska religionerna är tron på en skapare som inte ingriper i vardagslivet, i stället är interaktionen mellan människor och gudomligheter (*orishas, lwas, loas*) centrala. Dessa gudaväsen har olika egenskaper och krafter, både helande och farliga. Ett exempel inom brasiliansk Candomblé är järnguden Ogum vars like även hittas inom det afrikanska yorubafolkets Ife-kult, fast då under namnet Ogun. Ett annat exempel finns inom haitisk Vodou och gudomligheten Dambala som ofta porträtteras som en vit orm och som ses som den himmelske fadern, skaparen av andra andar eller det första väsen som skapades. Med hjälp av präster och prästinnor (kvinnor har ofta en framträdande plats) anses dessa gudomligheter och andar med sina krafter kunna hjälpa människor med allt från vardagsproblem till andlig utveckling.

De kreolska religionerna har av kolonialmakten, de etablerade kristna kyrkorna och i populärkulturen ofta skildrats som primitiv vidskepelse, djävulsdyrkan och svart magi. I själva verket bygger de på komplexa kosmologiska system och avancerad teologi som förmedlats muntligt och upprätthållits genom ritualer.

På kreolska altare finns ofta bilder och statyer föreställande katolska helgon och andra kristna symboler blandat med naturföremål och offergåvor som tobak och alkohol. I vissa traditioner finns också inslag av islam och hinduism. För en oinvigd kan det se ut som en slumpvis blandning av platsaker, naturmaterial och religiösa föremål men allt har sin speciella betydelse och laddning.

Det är vanligt med ceremonier där musik och dans som ska hjälpa deltagarna att komma i ett transtillstånd och bli besatta av gudomligheterna. En del ritualer och firande av högtider som karnevaler är öppna för alla men det finns också hemliga sällskap med komplicerade initieringsritualer.

De kreolska religionerna länkar än idag människor i Karibien, Nord- och Sydamerika med afrikanska rötter till deras förflutna. De visar på starka samband med levande traditioner och härbärgerar kulturella minnen från Afrika.

D. Text – Nyhetsartikel. Washington Post

Religion

Västafrikanska religioner ökar i Maryland när utövare ansluter sig till rötter

Av Jonathan M. Pitts

Den 6 april 2019

Iyanifa Oyadele Ogunsina, känd som Olori, snäcker granater i en spådomsceremoni vid Scotts Level Branch i Pikesville, Md. Hon är en utövare av Ifa, en gammal västafrikansk tro. (Kim Hairston/Baltimore Sun)

Baltimore County - De samlades i en glänta vid en bäck i Baltimore County en kylig tidig vårdag, några i de färgglada afrikanska huvudbanden som kallas geles, andra bär armband trimmade i skal eller snidade i trä. En efter en klev de fram för att kasta erbjudanden i Gwynns Falls - en ananas, fyra apelsiner, en bukett tulpaner.

Och när den ledande prästinnan av dessa afroamerikanska kvinnor släppte en handfull granater till marken och granskade deras mönster, kom ett budskap fram: Deras firande av vårdagjämningen välsignades av det gudomliga.

"[Flodgudinnan] Osun har tagit emot våra gåvor", säger prästinnan, bosatt i Mount Washington vid namn Iyanifa Oyadele Ogunsina. Hon är en långvarig utövare av Ifa, en gammal västafrikansk tro, och föredrar att kallas Olori, det namn hon är känd av inom tron. Hon och andra medlemmar i gruppen anser att det är respektlöst att diskutera sin tro med hjälp av vad de kallar sina "regeringsnamn".

Ifa är en av ett sammankopplat nätverk av religioner med afrikanska rötter, inklusive Vodou, Santeria, Candomblé och Sango Dop, som verkar bli populärt i USA, inklusive i Maryland, eftersom vissa afroamerikaner söker en andlig upplevelse fast förankrad i sitt eget kulturarv.

Olori, entreprenör med statsvetenskaplig examen, fick sin initiering som prästinna när hon besökte Benin för två decennier sedan. Hon har sedan dess förtjänat status som iyanifa, eller visdomsmor, motsvarande en översteprästinna i tron.

Hon är ensamstående mor och äldste i Dawtas of the Moon, en grupp på mer än ett dussin kvinnor som utövar Ifa och relaterade afrikanska trosuppfattningar. De samlades längs Gwynns Falls i Villa Nova Park i Pikesville förra månaden för att fira dagjämningen, en dag som de säger representerar en pånyttfödelse av naturens vitalitet.

Forskare säger att det är svårt att veta exakt hur många amerikaner som utövar Ifa eller de många andra afrikanska trosuppfattningarna som kan skryta med överlappande ritualer och traditioner. Många håller sitt engagemang privat, och siffror är svåra att spåra med tanke på att medlemskap i tron kan definieras på olika sätt. Men anekdotiska bevis tyder på att intresset för västafrikanska religioner ökar. – Dessa traditioner växer verkligen i USA, säger Albert Wuaku, professor vid Florida International University som specialiserar sig på afrikanska och karibiska religioner. " De har en stark vädjan till grupper av afroamerikaner som har kämpat med identitetsfrågor, som inte känner att de passar så bra in i det amerikanska systemet. De är särskilt tilltalande för kvinnor, som tenderar att ha mer kraftfulla positioner inom de afrikanska traditionerna än i västerländska kulturer. Dawtas organiserades i Baltimore för fem år sedan och har hållit en nationell sammankomst för afroamerikanska kvinnor som är intresserade av sådana religioner varje oktober sedan 2016. Den första drog 150 personer, några från så långt bort som Kanada och Kalifornien; förra året lockade 300 och arrangörerna förbereder sig för fler i höst.

Olori tillägger att hundratals män och kvinnor deltar i några av de mer populära Ifa-evenemangen i Baltimore-Washington-området. Wuaku säger att "starka baser" av västafrikanska religioner har dykt upp i Kalifornien, Florida, Michigan och andra platser runt om i landet. Ifa har rötter i Oris släkt hemland Yorubaland. Regionen omfattar nu nationerna Benin, Togo och Ghana och delar av Nigeria.

Liksom vissa andra religioner inkluderar Ifa magi, användning av traditionella läkemedel och vördnad för de döda. Liksom kristendomen, judendomen och islam är Ifa monoteistisk, men dess högsta kreativa figur, Olodumare, delar makten med dussintals subsidiära gudar. Var och en representerar särskilda delar av livet eller naturen - eld, pånyttfödelse, jordbruk, konst - och fungerar som en förbön mellan människor och skaparen. Det är genom ritualistisk praxis som troende kan få tillgång till gudarnas visdom och råd. Besvärjelser, böner och spådom (som Oloris läsning av fyra blötdjursskal) tros frammana dessa gudar – eller framställarnas förfäder – som kan tala till dem i drömmar, hörbara ljud eller till och med i samtal under vad som verkar vara personliga besök. Dawtas säger att omfamna sådana mystiska realiteter kan kännas konstigt till en början, men blir en livsbejakande norm. Iyawo Orisa Omitola, en doula och barnmorska i träning från Gaithersburg, grundade Dawtas of the Moon efter att ha haft en dröm som föreslog idén. Nyligen utlovad som orisha prästinna tillägnad Yemoja, en gudom associerad med pånyttfödelse, vatten och månen, säger den 46-åriga fyrabarnsmamman att hon ofta besöks av gudomen såväl som av sina egna förfäder.

Hon är säker på att de är verkliga och har hennes bästa för ögonen, oavsett om de tröstar, regisserar eller tillrättavisar henne. "Jag ser mig själv som en rationell person, och det har funnits tillfällen på den här vägen när jag har tänkt, 'Är jag galen? Hörde jag det, kände det, ser det?'" säger hon. " Men att prata med förfäder har en

helt objektiv verklighet för mig. När det händer tillräckligt, argumenterar du inte med vad du ser och hör." Tron, liksom andra med afrikanska rötter, har trotsat oddsden genom att överleva över huvud taget, för att inte tala om att ta sig till Förenta staterna. Historiker säger att när västeuropeiska nationer som Belgien och Frankrike började kolonisera Afrika, betraktade de inhemska religioner som hedniska i bästa fall, demoniska i värsta fall, och svarade med att sprida en form av kristendom som kraftigt eroderade traditionella metoder. Afrikaner som hade vördat manliga och kvinnliga gudar som såg ut som dem presenterades nu för vita, manliga religiösa figurer, och de fick höra att endast en förbön – Jesus – betydde något.

Det arvet, säger Olori, är anledningen till att många i den afrikanska diasporan fortfarande betraktar kristendomen mer som en agent för förtryck än av befrielse. Även när hon besökte Västafrika 1999 och 2000, säger hon, var det svårt att hitta anhängare av inhemska religioner utanför den lilla byn där hon deltog i Ifa-initieringsriterna som gjorde henne till prästinna.

– På många ställen måste man jaga vitt och brett efter traditionalister, säger hon. "Du har folk i Nigeria som säger att du ska till helvetet."

Det oräkneliga antalet yorubaner och andra västafrikaner som tillfångatogs och såldes under den transatlantiska slavhandeln var tvungna att utöva sin tro på hemlighet, ofta på natten.

Men traditionerna överlevde i förändrade former – som Santeria på Kuba, Vodou i Haiti, Candomblé i Brasilien, Sango-dopet i Trinidad – eftersom anhängare antog delar av de katolska, baptistiska och andra trostraditioner som redan etablerats på dessa platser. Utövare av dessa trosuppfattningar började anlända till New Yorkområdet på 1950-talet och spred sig i östra USA. En amerikanskfödd afrikansk vodoupräst, Baba Oserjeman Adefunmi, etablerade en traditionell yorubansk by i Beaufort County, S.C., på 1970-talet, vilket skapade det första betydande strandhuvudet för Ifa och andra västafrikanska religiösa traditioner i USA.

Olori var i 20-årsåldern när nyfikenheten ledde henne till byn, en plats där präster utför riter som föregår kristendomen med tusentals år. Under en vistelse besökte hon och en vän en närliggande plantage, och Olori säger att hon blev orolig över att inse att hon hade en makt som många prästinnor besitter: Hon kunde "se döda människor". Nära tjänarnas kvarter bakom herrgården, säger hon, såg hon "en man lutad mot ett träd, en äldre, en gammal slav. Jag började prata med honom som om jag kunde se honom klar som dag." Oloris vän, som hade arbetat med en historia om platsen, berättade senare för henne att dessa och andra detaljer synkroniserades med vad hon hade lärt sig i sin forskning. Uppvuxen i ett hängivna kristet hem i nordvästra Baltimore säger Olori att tron helt enkelt aldrig "resonerade" med henne och misslyckades med att belöna hennes nyfikenhet.

"Jag skulle ställa frågor till min mormor: Kom Adam och Eva före dinosaurierna? Var spelar kvinnor in? Varför ser ingen av människorna i Bibeln ut som oss? Om Jesus är verklig, varför ser vi honom aldrig?" Ingen hade svar. Jag knackar inte på kristendomen – den fungerar för många människor – men för mig kändes den väldigt tom. Jag tänkte: "Det måste finnas mer än det här."

E. Populärkulturellt inslag

”Children of blood and bone”, fantasyroman av Tomi Adeyemi.

Sök efter information från valfri källa.

